

ÖVEGES KRISTÓF

Dr. Dorning Henrik (1880–1960) rendőrtudós és zoológus élete és munkássága

Absztrakt

Dr. Dorning Henrik (1880–1960) a 20. századi hazai rendészettudomány meghatározó személyisége. A dolgozat a rendőrtudós rendőri pályafutását, szakmai publikációit és rendészettudományi munkásságát kívánja bemutatni. Külön fejezet foglalkozik a madártani területen elért eredményeivel is.

Kulcsszavak: rendőrség, rendészettudomány, rendőrtudós

Abstract

Dr. Henrik Dorning (1880–1960) was a significant figure in 20th-century Hungarian police science. This work presents the police scientist's career in the police force, his professional publications, and his work in police science. A separate chapter deals with his achievements in the field of ornithology.

Keywords: police, police science, police scientist

Bevezetés

Az 1920-ban államosított magyar rendőrség több mint 100 évében nagyon sok tehetséges, felkészült és sokoldalú rendőrtiszt, főtiszt és tábarnok szolgált a testületnél. Ezek közül is meghatározó volt a képzést és a nemzetközi rendészeti kapcsolattartást szívügyének tekintő Dorning Henrik, aki a jogi tanulmányok mellett a zoológiát is elvégezte az egyetemen, és nyugdíjas

éveiben ornitológusként ugyanolyan kiemelkedő érdemeket szerzett a tudós társadalomban, mint rendőrként a szakmában és a rendőri képzésben, oktatásban. Élete és munkássága ma is példaként szolgálhat a rendészeti szakértelmiség számára, hiszen ritka módon két egymástól meglehetősen távol álló tudományterületen is maradandót alkotott.

Dorning Henrik élete során mind a rendőrségnél, mind a természettudósok körében számtalan címet, rangot és kitüntetést kapott. Míg a rendészeti szakma művelői a rendőrtisztet, a rendőrségi szakíró, a rendőrségi oktatást, képzést, nemzetközi kapcsolattartást magas fokon művelő szakembert, a jogászt tisztelik benne, addig a madártan köreiben a Madártani Intézet tagját, a Magyar Ornitológusok Szövetségének dísztagját, a Természettudományi Társulat tiszteletbeli tagját értékelik és becsülik nagyra a személyében.

Ahhoz képest, hogy már 65 éve nincs közöttünk, eddig viszonylag kevés tanulmány foglalkozott kiemelkedő munkásságával. Az egyetlen fellelhető komoly összefoglaló anyag a kiváló kortárs rendészettörténeti professzor, Sallai János tollából származik, aki 2017-ben publikálta munkáját.¹ Az írás az akkor hetven esztendőös születésnapját ünneplő Janza Frigyes tiszteletére összeállított ünnepi kötetben jelent meg.

Teljesen friss, 2025-ös forrás Mátyás Szabolcs nemrég elkészült Magyar kriminalisták arcképcsarnoka I. című könyve, mely egy rövid önálló fejezetben mutatja be Dorning Henriket, és sorolja be a jelentős tudományos munkássággal rendelkező magyar kriminalisták sorába.²

Jelen tanulmány megírásának fő motivációja az, hogy a rendészettudomány képviselőinek figyelmét ismét ráirányítsa ennek a kiemelkedő életművel rendelkező rendészettudósra a sokoldalú és páratlan tudományos hagyatékára.

¹ Sallai János: Dorning Henrik rendőrségi szakíró, a rendőrség országos szaktanulmányi felügyelője. In: Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére = Liber amicorum in honorem Friderici Janza septuagenarii. Dialóg Campus Kiadó, Budapest. 2017. 483. o.

² Mátyás Szabolcs: Magyar kriminalisták arcképcsarnoka I. Rejtjel Könyvkiadó Kft. Budapest. 2025.

Gyermekkor, tanulmányok

Dorning Henrik Fejér vármegyében, Polgárdiban született 1880. február 24-én. Gimnáziumi tanulmányait a budapesti piaristáknál és a bajai cisztercieknél végezte. Ezt követően 1896–1901 között a Budapesti Tudományegyetemen jogi tanulmányokat folytatott. 1901-ben államtudományi államvizsgát tett, majd 1907-ben – 27 évesen – megszerezte a jogtudori oklevelet. Jogi egyetemi tanulmányaival párhuzamosan a bölcsészettudományi karon állattant is tanult. A jogtudományok és a zoológia mellett az orvostudományi és a technikai újítások is érdekelték, továbbá a pszichoanalízis és a grafológia³ is sokszor került érdeklődésének homlokterébe. A madarak életének tanulmányozása mellett mindig jutott ideje arra, hogy a kutyákkal is foglalkozzon, és szenvedélyes állatbarátként saját kutyákat is tartson otthonában.

Rendőri pályafutásának első szakasza (1897–1919)

Az 1890-es évek utolsó éveiben Dorning Henrik édesapja Tolna megyében az Esterházy grófok egyik bérlőjének uradalmán dolgozott mérnökként. Hirtelen bekövetkezett halála komoly anyagi nehézség elé állította a családot. A jogi tanulmányokat végző fiatal Dorning Henrik Budapesten próbált szerencsét, azonban a kezdeti időszakban nehezen találta a helyét, és emiatt rendes megélhetéssel sem rendelkezett. Sürgősen megfelelő jövedelemre volt szüksége, ezért édesanyja megkérte Döry Józsefet, aki korábban az elhunyt mérnök édesapja gazdája volt, hogy segítsen valahogy elhelyezkedni a fiának. Döry ennek érdekében ajánlólevelet küldött Perczel Dezsőhöz, az akkori belügyminiszterhez. A miniszter hathatós közreműködésével a fiatal, mindössze 17 éves jogász növendék 1897. november 20-án megkezdte

³ Dorning Henrik: A magyar daktiloszkópia ősapja. Magyar Detektív. 5-7. o. 1934. május 15.

belügyi pályafutását, mint a Fővárosi Állami Rendőrség VI. kerületi Rendőrkapitányságának díjnoka.⁴ Ezt követően 1901-től a belügyminiszter a székesfővárosi magyar királyi államrendőrséghez ideiglenes minőségben segélydíjas gyakornokká nevezte ki.⁵ Ezután egy évvel később szintén a belügyminiszter fizetés nélküli rendőrségi segédfoglalmazóvá léptette elő.⁶ Egyik visszaemlékezéséből⁷ vált ismertté, hogy 1903-ban rövid időre a 69-es ezredben is szolgált önkéntesként, ahol tartalékos hadnagyi rendfokozatot kapott.

A következő lépcsőt az előmenetelben az 1907. esztendő jelentette számára, amikor valóságos segédfoglalmazói beosztásba léptették elő.⁸ Két év múlva újabb előléptetés következett, ekkor az ifjú rendőr segédfoglalmazó már fogalmazói beosztásba került.⁹ 1908–1910 között helyettes vezetője volt a fővárosi rendőrség gyermekbíróságának. A rendőri gyermekbíróság a gyermekvédelmi ügyek egy kézben történő összpontosítása érdekében jött létre 1908-ban. Feladata a fiataalkorúak rendőri kihágásainak elbírálása és a fiataalkorúak nem bűnügyi vonatkozású ügyeinek intézése volt. A fiataalkor felső határát is ugyanebben az évben tolták ki 18. betöltött életkorra a büntetőjogban.

Dorning Henrik szakmai karrierje gyorsan ívelt felfelé, első önálló vezetői beosztásába 1913-ban nevezték ki, amikor kerületi kapitányi pozícióba helyezték.¹⁰ A soron kívüli előléptetésről már nem csak a Belügyi Közlöny, hanem a Budapesti Hírlap is rövid tudósítást közölt, melyben külön méltatták Dorning „sok tudást és tapintatot követelő titkári munkáját, magas szintű képzettségét és átlagon felüli szorgalmát”¹¹.

⁴ Pesti Napló. 1934. június 29. 12. o.

⁵ Belügyi Közlöny. 1901. július 6. 185. o.

⁶ Belügyi Közlöny. 1902. március 9. 98. o.

⁷ Dorning Henrik: „Hetes”, a század kutyája. A természet. 1937. április. 94. o.

⁸ Belügyi Közlöny. 1907. március 31. 110. o.

⁹ Belügyi Közlöny. 1909. június 27. 31. o.

¹⁰ Belügyi Közlöny. 1913. február 2. 31. o.

¹¹ Kinevezés a rendőrségen. Budapesti Hírlap. 1913. január 25. 12. o.

A ranglétrán folyamatosan emelkedve 1913–1918 között – mint főkapitányi titkár – a személyi, fegyelmi és szervezési ügyek előadója volt a budapesti főkapitányságon. Ez a beosztás némileg hasonlít a mai humánigazgatási szolgálatvezetői és a hivatalvezetői beosztáshoz.

Dorning Henrik már a pályája elején is kiemelt érdeklődést tanúsított a fővárosi rendőrség intézményeinek fejlődése iránt. 1914-ben megírta ebben a tárgykörben első jelentős publikációját¹², amely egy a témában korábban megtartott előadásának (az 1913 októberében rendezett jog- és államtudományi továbbképzési tanfolyamon megtartott előadása) az írásos változata volt. Figyelemreméltó előadásában többek között a következőket fogalmazta meg a rendőrséggel kapcsolatban: *„A rendőrséggel úgy vagyunk, mint a legtöbb közkeletű, mindennapi fogalommal. Ha hall róla, senki sem fogja kérdezni, mit is jelent, mit is takar ez az elnevezés, de a pontos, a helytálló meghatározással valamennyien adósak maradunk.”*¹³ Rendészettelméleti szempontból nagy jelentőséggel bírnak ezek a korai írásai, amelyek az államosítás környékén fontos alapkövei voltak a szervezet fejlődésének és a rendészettudomány megalapozásának.

Kiváló német nyelvtudásának köszönhetően többször vett részt külföldi szakmai tanulmányúton, amelyek tapasztalatait tudományos publikációkban tette közzé, illetve maga is írt tanulmányt német nyelven¹⁴ a magyar rendőrségről. 1911-ben Temple Rezső belügyminisztériumi államtitkárral Németországban, Franciaországban és Ausztriában járt szakmai tanulmányúton. Ez a szakmai körút jelentette az első lépést a magyar rendőrség nemzetközi kapcsolatainak kiépítésében végzett úttörő tevékenységében.

1916-ban jelenik meg *„A német, osztrák és francia rendőrségek szervezete”* című könyve, amely hosszú időszakra – sok esetben a mai napig –

¹² Dorning Henrik: A székesfővárosi magy. kir. államrendőrség ismertetése kapcsolatban a rendőri jog és eljárás hazai és külföldi fejlődésének rövid összehasonlításával. Pallas Kiadó, Budapest. 1914.

¹³ Uo.

¹⁴ Dorning Henrik: Die Staatspolizei Ungarn (Hungarian State Police). Pester Lloyd Kiadó, Budapest. 1926.

forrásul szolgál a rendészettudomány művelői számára. Az írás mintát, külföldi modelleket ad a készülő centralizált és államosítás előtt álló magyar rendőrség megszervezéséhez. A kiváló kötetre a Jogtudományi Közlöny című folyóirat is felfigyel, és hasábjain az olvasók figyelmébe ajánlja a művet. Az írásos munka az említett három ország rendőrségét mutatja be a szerző nagyrészt helyszíni tapasztalatai alapján. Nem mellesleg ez volt az első kötete a belügyminisztérium felügyelete alatt álló rendőrségi szaktanfolyamok kiadványainak. Dorning komoly, alapos és igen értékes munkát végzett e könyv megírásával, amely előkelő színvonalon és a vonatkozó szakirodalom teljes ismeretével (így pl. felhasználta már Raymond B. Fosdick amerikai jogász *European police systems* című 1916-ban megjelent angol nyelvű munkáját is) áttekinthető képet nyújt az említett országok rendőrségének minden fontos részletéről és jellemzőjéről. A korabeli vélemény szerint az írás *„túlnyomóan csak ismertet ugyan, de itt-ott éles szemre valló kritikai észrevételt is találunk és mindemellett nem egy adatából kihallatszik a szerző néma szemrehányása a magyar államrendőrségnek mostoha sorsa miatt. Dorning munkája is egy okkal több, hogy rendőrségünket jobban becsüljük, mint eddig tettük.”*¹⁵

Dorning Henrik ugyanebben az időszakában német kérésre írásos formában is kidolgozta a magyar rendőrség szervezetét, a szakcikk a *Deutsche Strafrechts-Zeitung* című folyóiratban¹⁶ meg is jelent német nyelven. Dorning Henrik – mint látható – komoly energiát fordított a magyartól eltérő rendőrségi modellek tanulmányozására, ettől függetlenül büszkén hirdette a magyar rendszer fejlettségét is. Többször idézik tőle az alábbi mondatát: *„Soha se higgyük, hogy valami nagyszerű csak azért, mert külföldön más-képp van, mint nálunk.”*¹⁷

¹⁵ Jogtudományi Közlöny. 1916. május 28. Szemle. 199. o.

¹⁶ Nyigri Imre: A 60 éves magyar rendőrség 1881–1941: Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat, Budapest. 1942.

¹⁷ Dorning Henrik: A székesfővárosi magy. kir. államrendőrség ismertetése kapcsolatban a rendőri jog és eljárás hazai és külföldi fejlődésének rövid összehasonlításával. Pallas Kiadó, Budapest. 1914.

A termékeny – ekkor még mindig csak 36 éves – rendőrtudós az 1916-os évben már rendőrségi kerületi kapitányként „*A nyomozás segédeszközei*” című könyv II. kötetéhez készített el „*Az optika a nyomozás szolgálatában*”¹⁸ címmel és tartalommal egy önálló fejezetet. Határozottan megfogalmazott álláspontja szerint vannak olyan felmerült kérdések, illetve problémás körülmények a nyomozati munka során, melyek megválaszolására a rendőri tudomány is képes. Ez a felismerés motiválta a függelék elkészítésében azért is, hogy a rendőrtisztviselőknek gyakorlati ismereteket nyújtsanak az optikai eszközökről és eljárásokról.

Nagy jelentőségű a Jogtudományi Közlönyben megjelent egy másik írása is, mely a folyóirat 1917. januári számában jelent meg. A Pillantás viszonzása című tanulmány egy viszontválasz a fővárosi rendőrség tevékenységét bíráló néhány lapszámmal korábban megjelent kritikára. A válaszcikk előzményeként rögzíthető, hogy a Jogtudományi Közlöny 1916. évi 51. számában dr. Auer György jogász, kúriai tanácselnök „*Pillantás a visszapillantásra*” címmel, több ponton szakszerű kritika alá vette a fővárosi államrendőrség 1915. évi értékelő jelentését. A válaszcikkben Dorning Henrik egyértelműen a védelmébe veszi a megkritizált rendőri szervezetet. Egyik fontos kulcs gondolata az írásnak a személyi állomány képzettségét járja körül. E témán belül pedig a jogvégzett rendőrök számaránya képezi a vita tárgyát, melyet a rendelkezésre álló korabeli állománytáblával összefüggésben vitatnak meg. Dorning szerint a „jogászi elem aránya” rendben is volna, azonban az állománytábla még mindig aránytalan a fogalmazói karon belül. Kiemeli, hogy a fővárosi rendőrségnél a jogvégzett rendőrök számaránya folyamatosan növekszik, és ezzel a szakmai színvonal is erősödik. Dorning Henrik határozottan visszautasítja az „intelligens elem” csökkenéséről szóló – Auer által megfogalmazott – állítást, és ezzel párhuzamosan behoz egy fontos európai tendenciát is. A külföldi rendőrségi szervezetek tanulmányozásakor ugyanis már korábban megfigyelte, hogy

¹⁸ Gábor Béla – Dorning Henrik: *A nyomozás segédeszközei I-II.* Pátria Kiadó, Budapest. 1916.

Európa szerte mindenütt a földműves, paraszti származású állomány adja a rendőrlegénység zömét. Az egyik fő ok, hogy a vidéki ember erősebb fizikumú, és ennek következtében jobban elbírja a rendőri szolgálat rendkívüli fáradalmait, mint a városi életforma keretei között felcseperedett ifjúság. Az angol, főleg a londoni rendőr esetében is ugyanez a szerző tapasztalata. Az angol testület sem keresgél a szellemi foglalkozást űzők, az ipari és kereskedelmi pályán élők sorában, ugyanazon város szülöttjét pedig egyáltalán fel sem veszi. Ehhez járul, hogy az európai országok rendőrségei főként kiszolgált katonákat, elsősorban altiszteket keresnek soraikba. A fő indok természetesen itt is az, hogy a frontaltisztek jelentékeny része az ép, egészséges, erős szervezetű, a fáradtságokkal és az idő viszontagságaival hatékonyabban és eredményesebben dacoló földműves társadalmi csoport tagjaiból kerül ki. Dorning ismét a már említett amerikai Fosdick-féle anyagra utal, aki a már említett European Police Systems c. összehasonlító tanulmányában a 216. oldalon a bécsi rendőrségé után a budapesti rendőrség újonciskolázó rendszerét tartja a legfejlettebbnek. A tanulmány 191. oldalán azt állítja továbbá, hogy a magasabb rangú osztrák és magyar rendőrtisztviselők műveltség dolgában fölötte állnak az összes többi európai rendőrtisztviselőnek. Büszkeséggel töltötte el Dorning Henriket, hogy 1916-ban New Yorkban már ilyen vélemény volt a magyar rendőrképzési modellről, ami sok mindent elárul az akkori meglehetősen előrehaladott oktatási és képzési színvonalról.

Ezeket az említett tényezőket egyébként Dorning Franciaországban ugyanígy meg tapasztalta, amikor személyesen tanulmányozta a francia rendőrségi modellt. Véleménye szerint az általános erkölcsi felfogás miatt is érthető, ha az általa vizsgált külföldi rendőrségek idegenkednek a legénységi állásra pályázó „városi elem” felvételétől az újonc állományba. *„Mert hiába borzadunk vissza a gondolattól: az utcán álló rendőr a hatóság szeme, sőt ő az elébe kerülő ügyek elsőfokú bírója. Emiatt lehet panaszolnodni, ezen változtatni — lehetetlenség. Innen ered egy német író bombasztos mondása, hogy a rendőrnek olyannak kell lennie, mint egy irgalmas*

nővérnek.” Ezzel a rendőri tevékenység összetettségére utal, ami egyébként a mai korszerű rendőrség ugyanilyen jellemzője.

A cikkben külön említi a rendőri fegyverhasználat kérdését. A szerző itt is védelmébe veszi az intézkedő rendőrt, akinek bizony sok esetben a másodperc tört része alatt kell döntést hoznia és ezt követően akár halálos sérülést is okoznia az intézkedés alá vont személynek. Könnyű helyzetben van a bírói tanács, aki egy hosszú igazságszolgáltatási procedúra során bírálja el az intézkedés jogosságát. A rendőrtudós szerint egyértelműen a rendőr oldaláról kell megközelíteni a kérdést, aki sokszor élete kockáztatásával, egyedül, „*bosszút lihegő környezetben*” kell, hogy helyreállítsa a törvényes rendet. Különösen igaz ez a nagyvárosi környezetre, ahol akkoriban sokszor már szinte háborút viselt a rendőrség a bűnözőkkel szemben. Ilyen példa volt a párizsi „*autómoskók rablók*” esete, ahol a francia fővárosban külön bizottság ült össze, hogy megállapítsa a rendőrség fellépésének jogos szakszerű voltát.

A hazai viszonyok elemzésére visszatérve a korábban vázolt problémákon túl a szerző véleménye szerint itthon túlteng az individualizmus, az igazi törvénytisztelet hiányzik az állampolgárok részéről, és a hatóságnak az intézkedés alá vont személy csak akkor engedelmeskedik, ha kényszerítik rá.

A cikk további fontos megállapítása, hogy a jogosan megkezdett rendőri intézkedést minden körülmények között be kell fejezni. Tulajdonképpen a legitim fizikai erőszak monopóliumának rendészetelméleti alapelvét járja körbe az írás következő kulcsgondolata. Az állampolgároknak nem csak jogai, hanem kötelességei is vannak, és hangsúlyozottan igaz ez a tétel abban az esetben, ha a polgárok az intézkedő rendőrrel kerülnek kapcsolatba. Dörning Henrik tehát kellő megalapozottsággal védi a mundér becsületét, és állításait nemcsak hazai, hanem külföldi példákkal is alá tudja támasztani. Publikációit többek között ez teszi igazán értékesé és rendészettudományi szempontból igazán jelentőssé a 21. század első felében.

A szóban forgó írásban a következő kifogás tárgya Auer részéről a rendőrök diszkrecionális jogköre a kisebb súlyú kihágások tekintetében. Itt döntően arról van szó a mai gyakorlathoz hasonlóan, hogy a kisebb súlyú és társadalomra kevésbé veszélyes jogellenes cselekmények észlelésekor a rendőr figyelmeztetést is alkalmazhat. Az alapcikkben ezt bírálta Auer György, aki szerint indokolatlanul széles körben alkalmazza ezt a század eleji rendőrség. Dorning ezt is külföldi példákkal utasítja vissza. Véleménye szerint, ha az intézkedés célja figyelmeztetéssel is elérhető, akkor teljesen felesleges a feljelentés és bármilyen eljárás indítása, ahogy ezt Londonban és Párizsban is tapasztalta korábbi tanulmányútjai során. Ezeken a helyeken kimondottan tilalmazzák az ilyen eljárásokat, és ezzel megelőzik az ügyek feldolgozására rendelt rendőri és igazságügyi apparátus indokolatlan túlterhelését.

Dorning Henrik ezután további kérdéseket is górcső alá vesz, és rátér a közveszélyes munkakerülés talán ma is aktuális és igen sokszor vita tárgyát képező kérdésére. Mit is tegyen a társadalom és a rendőrség a kóros elmeállapotú vagy egyéb okból munkaképtelen személyekkel? A különböző eljárások ismétlődő indítása mennyiben oldja meg ezt a társadalmi problémát? Vannak-e megfelelő gyógyító intézmények, illetve munkahelyek, ahová ezek a személyek elhelyezhetők lennének? Tökéletes és hatékony válasz sajnos nincs, ahogyan a következő bő száz évben sem jutottunk el az elhúzódó negatív társadalmi jelenség megoldásáig. Jogtörténeti szempontból vizsgálva az látható, hogy hazánk sokféle jogi szabályozással próbálta kezelni a kérdést, de nem sikerült. Dorning Henrik ezt vetítette előre a 20. század elején – és sajnos nem tévedett.

Az írás utolsó része az erkölcsrendészet helyzetét és szerepét taglalja. A közveszélyes munkakerüléshez hasonlóan ez is egy mai napig megoldatlan terület, pedig már 100 évvel ezelőtt is lázasan keresték a jó megoldásokat. Az első világháború nehézségei és a fertőző nemi betegségek gyors terjedése csak tetézte a problémát az 1910-es évek végén. A háború és a szegénység kiváló lehetőséget nyújtott a lánykereskedőknek, akik ellen a ke-

mény rendőri fellépés mindenképpen indokolt volt. Dorning szerint azonban sajnos nagyon nehéz az üzletszerű kéjlegéssel foglalkozó nőket viszszerelni a normál társadalomba, mivel a legális munkával szerzett jövedelem csak a töredéke a prostitúcióval szerzett bevételnek.

A cikk végén a szerkesztő megköszönte a viszonzást, és pár gondolattal megpróbálta lezárni a vitát.

A két jogvégzett és jogalkalmazásban jártas szakember kulturált, szakfolyóiratban lefolytatott vitája ma is követendő példaként állítható az értelmiség és tudományos élet képviselői elé.

Rendőr és oktatási szakember (1920–1928)

A rendészet területén az első világháború, a forradalmak, a proletárdiktatúra és a trianoni határkijelölés zavaros évei után a korábbi jogi szabályozások visszaálltak. A honvédségi erők limitálása miatt nagyon sok katonát a Magyar Királyi Vámőrségnél rejtettek el, amelyet később, 1932-től Magyar Királyi Határőrségnek hívtak.¹⁹ A Trianoni békediktátum következtében a rendőrtiszti létszám növelése nem jöhetett szóba, ezért tiszt helyett tisztviselőnek nevezték az állomány tagjait. 1920-ban kezdődött az az időszak, mely során a Fővárosi Állami Rendőrséget, Határrendőrséget és a vidéki rendőrségeket központosították, és az utóbbiakat egyben államosították. Az 1920-as év tehát sorsfordító a magyar rendészeti szervek, a magyar rendőrség történetében, amikor is lezárul a korábbi, sokszínű rendőrségek története, és egy új központi állami rendőrség jön létre. A gyakorlati megvalósulásra azonban a román és szerb megszállás miatt csak 1921 végén kerülhetett sor.²⁰ A rendőrség államosítását követően a vidéki városok és a főváros rendőrségi állományának immár egységes felkészítése komoly kihívást jelentett a rendőrség vezetése számára. Előzményként fontos rögzíteni, hogy a rendészeti képzés alakulásában meghatározó szerep jutott az

¹⁹ Sallai János: A magyar rendészet története 2.0. MRTT, Budapest. 2025.

²⁰ Sallai János: A municipális rendőrségtől a centralizált, állami rendőrségig. Rendőrségi Tanulmányok 2020/3. szám. 9. o.

1883. évi I. törvénynek, amely a közigazgatási és rendőri tisztviselők képesítéseinek követelményét azonosan állapította meg. S bár annak idején a törvény megszületésekor a közigazgatási vizsgát kilátásba helyezték, annak megvalósítása évtizedeket késett, így a rendészeti speciális ismeretek oktatása, számonkérése a rendőrtisztviselőknél csorbát szenvedett.²¹ Az államosítás és a centralizáció kezdeti időszakában értelemszerűen önálló főiskolai képzés indításáról ebben az időszakban még nem beszélhettünk. Hazánkban a hatékony kiképzést nehezítette az is, hogy az egységes szabályrendelet majd csak 1922-ben jelent meg. Ideiglenes áthidaló megoldásként a Laky Imre rendőrfelügyelő által korábban szerkesztett tankönyvet²² újra kiadták, miközben előkészítették a rendőrség személyi állományára vonatkozó képzési rendelet megjelentetését. Ezzel párhuzamosan újból megszervezték a bűnügyi értekezleteket, amelyek egyfajta haladó tudományos igényességet fogalmaztak meg a bűnügyi területen dolgozókkal szemben. A rendőri oktatás és képzés helyzetét tovább nehezítette, hogy hazánknak viselni kellett a trianoni békediktátum országunkat sújtó következményeit. Az Antant Katonai Bizottsága folyamatosan jelen is volt, és ellenőrizte a meghozott korlátozó intézkedések betartását. A magyar királyi rendőrség részéről Dorning Henrik tárgyalta a Katonai Bizottsággal, amihez persze jól kellett ismernie az akkori rendőrség helyzetét és állapotát. Fontos tény, hogy a magyar rendőrség létszámának megállapításához ebben az időben az antant hozzájárulása is szükséges volt.

Az 1920-as évek elején az akkori politikai vezetés jól felismerte, hogy az államosításnak csak akkor lesz eredménye, ha a rendőr altiszti és tiszti állomány felvételekor komoly feltételeket szabnak. A sikeres felvételt követő próbaszolgálat után egységes altiszti és tiszti (fogalmazói, felügyelői) szaktanfolyamokon készítik fel az állományt, majd minden tanfolyamot szigorú vizsgával zárnak. Ebben a szellemben adták ki 1922-ben a 3720/1922. sz. miniszterelnöki rendeletet a *rendőri szolgálat fogalmazói és*

²¹ Sallai János: A magyar rendészettudomány etablációja és akkreditációja. MRTT, Budapest. 2021.

²² Laky Imre: Szervezési és egyéb szabályzatok. Pátria Rt, Budapest. 1921.

felügyelői szakában való alkalmazáshoz szükséges kellékek és ezek joghatálya címmel, amely a szaktanfolyamokra, vizsgákra és az állományba vételre vonatkozólag megfogalmazta a követelményeket és a pontos részlet-szabályokat.

Az első induló tanfolyam nyitó előadását 1922-ben maga Dorning Henrik tartotta, akit a belügyminiszter eddigi főkapitány-helyettesi beosztása mellett a magyar királyi állami rendőrségnél szervezett összes szaktanfolyamok feletti felügyelettel kapcsolatos teendők ellátásával bízott meg. A megbízás mellett továbbá felhatalmazta, hogy ebben a működési körében „*A magyar királyi állami rendőrség országos szaktanulmányi felügyelője*” címmel éljen, illetőleg hivatali eljárásainál ilyen felírású körpecsétet használjon.²³ Az említett nyitó előadás anyagát később nyomtatott formában is kiadták. Az anyag címe: „*A rendőrség intézményének fejlődése, különös tekintettel a magyar királyi állami rendőrségre és a magyar rendőri szakoktatásra*”. Dorning ebben röviden áttekintette a rendőrség kialakulását, történetét, valamint hazai és nemzetközi kitekintést tett. A mű fontosabb megállapításai az alábbi csomópontokban foglalhatók össze.

- A rendőrség közkeletű fogalom, tüzetes tartalmát azonban nehéz megadni, a szakemberek között is sok vitára ad alkalmat.
- Az idők során a policia szó kettős értelművé vált. Nemcsak a funkcióra alkalmazták, hanem magukra a szervekre és arra a konkrét szervezetre is, amely ezt a feladatkört ellátta.
- A rendőrség feladatát először 1795-ben Franciaországban rögzítették, és alapvető feladatául a közrend, a személy- és vagyonbiztonság fenntartását jelölték ki.
- A rendőrség az a közhatósági szerv, mely a fennálló jogrendet a közvetlenül fenyegető veszélyek ellen kényszerítő eszközökkel is megvédeni tartozik. Itt az állam erőszak-monopóliumának elve jelenik meg, mely ma is rendészetelméleti alapelv.

²³ Belügyi Közlöny. 1922. október 8. 2115. o.

- A rendőrségre is igaz a gazdaságosság elve. Mennél kisebb erő (fizikai) kifejtésével igyekezzék a legnagyobb eredményt elérni. Ma ezt a modern rendészettudomány a differenciált intézkedések fogalmával írja le többek között, kombinálva az arányosság elvével.
- A rendőrség személyi állományának és tevékenységének legnagyobb ereje szervezetének egysége.
- A szakképzés tekintetében az egységes és belterjes szaktanfolyamok jelentik a hatékony képzés alapját.
- A szakképzés egyik eszközének a külföldi tanulmányutakat, másik fontos eszközének pedig a szakirodalmat tartotta.
- Tudás dolgában a pályán megállás nincs, s már az időleges pihenés is visszaesést jelent.

A fenti gondolatok nem merítik ki a szerző publikációjának teljes tartalmát, azonban a rendőrségről, képzésről megfogalmazott legfontosabb megállapításait jól tükrözik. Szakmai életútjának áttekintése során megállapítható, hogy a képzés tekintetében Dorning Henrik mindig a legjobb példával járt elől. Saját részére a tanulmány utolsó gondolatai között a következő feladatokat fogalmazta meg: *„Mint a magyar királyi állami rendőrség országos szaktanulmányi felügyelőjének, arra kell törekednem, az oktatás az egész vonalon legalaposabb, legbelterjesebb legyen, de törekednem kell arra is, hogy a rendőri szakkönyvek kiadásának megindítását újból kieszközölhessem.”*²⁴ A rendőri szaktanfolyamokról szóló írások, valamint a fennmaradt tankönyvek azt igazolják, hogy a saját maga elé kitűzött célokat lelkiismeretesen teljesítette. A belterjességet jól biztosították a miniszterelnöki és belügyminiszteri rendeletek, amelyek még a csendőrségtől vagy honvédségtől a rendőrség kötelékébe átlépő tisztek részére is tanfolyam és vizsga kötelezettséget írtak elő.

²⁴ Dorning Henrik (1922): A székesfővárosi magy. kir. államrendőrség ismertetése kapcsolatban a rendőri jog és eljárás hazai és külföldi fejlődésének rövid összehasonlításával.

Természetesen Dorning Henrik folyamatosan odafigyelt a szaktanfolyamok lefolyására, és 1923. június 26-án az első tanfolyam zárásán személyesen részt is vett. Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy az eseményről az akkori filmhíradó is tudósított, sajnos azonban a képi anyag mellett a hanganyagot nem őrizte meg az archívum. Ezt követően közvetlenül és közvetett úton is folyamatosan tájékozódott a tanfolyamok lefolyásáról és a záróvizsgákról. Később, ha szolgálati feladatai engedték, a vizsgákon személyesen is aktívan részt vett. Az 1927. augusztus 24-én Győrben megtartott rendőrképesítő vizsgán már főkapitány-helyettesként és szaktanulmányi felügyelőként vett részt. Erről az eseményről a „Rendő” című szaklap is tudósítást közölt. A cikkben Dorning Henrik ottlétéről, tevékenységéről az alábbiakat jegyezték fel: *„A szaktanulmányi felügyelő minden egyes jelölthöz, minden tárgyból, főleg a gyakorlati élet köréből számos kérdést intézett, amelyre a jelöltek kifogástalan, szabatos és helyes ítélőképességről tanúskodó feleleteket adtak, bizonyítékául annak, hogy a tanfolyam 6 hónapja alatt lelkiismeretes és alapos munkát végeztek az oktatóik céltudatos irányítása mellett. A szaktanulmányi felügyelő az ő ismert óriási rutinjával, már a kérdések feltevésével, de még inkább az adott feleletek magyarázatával is tanított s univerzális tudásának gazdag tárházából értékes szellemei morzsákat juttatott jelölteknek és oktatóknak egyaránt, akik azokat nagy okulással fogadták.”*²⁵ (Rendő, 1927.).

Később Dorning Henrik oktatással kapcsolatos munkásságáról a következőket írták a rendőrség államosításának 60. évfordulójára megjelentetett jubileumi kötetben: *„Éveken át dr. Dorning Henrik vezette a főiskola jellegű rendőri továbbképző tanfolyamot, amelyet néhány évi működés után a gyakornoki tanfolyam váltott fel. Dorning főkapitány helyettes széleskörű tudásával, határtalan szakfelkészültségével példaképe marad a rendőri tudományos életnek.”*²⁶

²⁵ Rendőrképesítő vizsga Győrött. Rendő. 1927. szeptember 3. 13. o.

²⁶ Nyigri Imre: A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941. Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat, Budapest. 1942.

1923-ban Bécsben részt vett egy nemzetközi szakmai kongresszuson, mely részeként megalakult a Nemzetközi Bűnügyi Rendőrségi Bizottság, amelynek Dorning Henrik lett az egyik alapító atyja.

A 20. század elején Nyugat-Európa több államában szerveztek rendőrkiallításokat, ezek közül kiemelt jelentőségű az 1926-ban Berlinben nagy sikerrel megtartott Rendőr Tudományok Hete. A kiállítások inspirációi alapján Dorning Henrik később megírta a magyar rendőrség ismertetését német, majd néhány év elteltével angol nyelven is.

Szintén 1926-ban jelent meg az igazságügyi rendőrséggel összefüggő írása az „A rend” című rendészeti és társadalompolitikai lapban.²⁷ A cikkben Dorning Henrik rendészetelméleti szempontból hasonlítja össze a magyar rendészeti modellt a német, francia, osztrák, belga és a tengerentúli gyakorlattal. Külön vizsgálja a bűnügyi terület helyét és az egységes belügyi és rendőri irányítás mellett teszi le a voksot szemben az igazságügyi-vel. A rendőri vezetőkkel szemben meghatározott bűnügyi képzettség az általuk irányított tényleges nyomozó apparátus között viszont nem von szoros párhuzamot. Nem kell egy vezetőnek a legjobb beosztott képességeivel rendelkezni, inkább a parancsnoki és irányítási képességeknek kell dominálnia. Az írás az alábbi lényeges megállapításokat fogalmazza meg:

- Az igazságügyi rendőrség szó (francia szóval police judiciaire, németül gerichtliche polizei) értelmezése véleménye szerint nem csak a szervezetet írja le, hanem a funkciót is – amit a társadalmi munkamegosztásban ellát. Ezzel a szónak egy tágabb értelmezése mellett teszi le a voksát.
- A francia gyakorlat sokkal tágabban értelmezi az igazságügyi rendőrség szerveit, tagjait. A mai komplementer rendészet fogalom²⁸ előfutáraként a polgármestereket és az erdő- valamint mezőőröket is beleérti a rendőri feladatokat ellátó szervezetbe.

²⁷ Dorning Henrik.: A rend. 1926. június 26. 1. o.

²⁸ Christián László: Komplementer rendészet. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest. 2022.

- A bűnügyi és a közbiztonsági terület egymástól való teljes különválasztása rendőrszakmai szempontból tévút. A két szolgálati ág szoros együttműködése tudja a legnagyobb hatékonysággal szolgálni a feladatok eredményes végrehajtását. Ezt a külföldi gyakorlat rövid felvillantásával tételesen be is bizonyítja.
- Egy bűnügyi szerv eredményessége nem attól függ, hogy a szervezet csúcsán álló főkapitány büntetőjogász is egyben. Az irányító nem azonos a tényleges nyomozói munkát végző rendőrrel, és normális esetben nem is kell, hogy értsen a bűnügyi tevékenység részletszabályaihoz.
- A nyomozás kezdeti szakaszában szükséges bűnügyi nyomozói rendőri tevékenység nem határolható el élesen a közrendvédelmi területtől, hiszen a bűncselekmény helyszínén valamennyi rendőr együtt és egyszerre dolgozik az elkövető gyors felderítése érdekében. Ezért sem célszerű a két szolgálati ág éles elkülönítése vagy akár külön szervezetbe való helyezése.

1928-ban a már rendőrfőkapitány-helyettesként szolgáló Dorning Henrik pályája újabb választóvonalhoz érkezik, amikor a belügyminiszter a magyar királyi állami rendőrségnél szervezett szaktanfolyamok feletti felügyelettel kapcsolatos teendők ellátása alól felmenti. A felmentés természetesen a sikerek méltatása és az odaadó munka elismerése mellett történik, melyért a belügyminiszter a legteljesebb elismerést és köszönetet fejezte ki.²⁹

Az 1928-as év a további publikációk terén is termékeny esztendő Dorning Henrik számára. Janurában jelenik meg a „*Rendőrr*” című lapban „*Az angolok és a rendőrség nemzetközi érintkezése*” című vezércikke.³⁰ A cikkben az angol rendőrséget állítja szembe a francia és magyar szervezettel, és próbálja tényekkel igazolni az utóbbiak fejlettebb voltát. A daktiloszkópia

²⁹ Belügyi Közlöny. 1928. november 11. 934. o.

³⁰ Dorning Henrik: Az angolok és a rendőrség nemzetközi érintkezése. Rendőr. 1928. január 21. 1. o.

meghonosítása és a nemzetközi rendőri együttműködés párhuzamos értékelése területén még holland és amerikai kitekintés is olvasható. Az angol rendőrség kritikájának összefoglalása így hangzik a cikk végén: *„Európára, főként pedig Közép-Európára vonatkoztatva nem állhat meg tehát az a feltevés, mint ha a rendőrségek nemzetközi összeműködésének gondolatát az angolok ápolták vagy éppen kezdeményezték volna. Az igazság az, hogy eddig inkább közömbösen viselkedtek, sőt ki is jelentették, hogy nem kívánnak részt venni a szervezkedésben. Lehet, hogy ezentúl másképpen lesz, de a pálfordulásból nem lehet visszamenő érdemeltet kicsiholni.”*

Dorning Henrik ugyanebben a lapban – áprilisban – a rendőrök részére nyújtandó jogsegély kérdésében foglal állást. Itt is egy korábbi cikkre reagál és annak állításait cáfolja. Az írás lényegében megkérdőjelezi a hatékony és szervezett keretekben működő jogsegélyszolgálat létét. A cikk végén a főszerkesztő próbál közös nevezőt találni a főkapitány-helyettes és a korábbi írás szerzője között az alábbi békítő mondatokkal: *„Dr. Dorning Henrik főkapitány-helyettes úrnak a fentiekben közölt hozzászólását köszönettel fogadjuk. Leszögezzük azonban, hogy a hivatkozott cikk célja nem az volt, hogy a rendőrök jogsegélyezésének történetét ismertesse, hanem kizáróan az, hogy rá mutassunk a jogsegélyezés fontosságára és szükségességére. Tény, hogy a főkapitány-helyettes úr által hivatkozott cikkben foglalt történeti adatok nem írott forrásból eredtek, hanem visszaemlékezésekből, tehát kevésbé megbízható helyről származtak és ezért nem kizárt a tévedés. Véleményünk szerint azonban a jogsegélyezés kérdésének súlypontja nem itt van, hanem ott, ahol Dorning főkapitány-helyettes úr teljes egyetértésben van velünk, hogy t. i. a jogsegélyezés szükséges és ezért sürgős megoldást igénylő probléma.”*³¹ Ezt a visszafogott és kifinomult értelmiségi stílust talán ma is megirigyelhetnénk.

³¹ Dorning Henrik: Kérdés a jogsegélynyújtás kérdéséhez. Rendőr. 1928. április 28. 6. o.

Az aktív pálya utolsó szakasza a nyugdíjazásig (1929–1934)

1929-ben jelent meg a rendőrség országos szaktanfolyamainak kiadásában dr. Dorning Henrik főkapitány-helyettes és dr. Varga Lajos kerületi főkapitány, országos szaktanulmányi felügyelő által átdolgozott anyagi és alaki „*Büntetőjog*” című tankönyv, mely a legújabb jogszabályváltozásokat is tartalmazta, és kimondottan kézikönyvvül szolgált a gyakorlati jogalkalmazás számára. A könyv ára öt pengő volt, és a magyar királyi állami rendőrségi országos szaktanfolyamok parancsnokságánál volt megvásárolható.³² Ugyanebben az évben jelenik meg figyelemreméltó cikke a Rendőr című lapban³³, melyben a francia és a magyar rendőrség szervezetét és állományviszonyait hasonlítja össze konkrét tényadatok bemutatásával. Az írás jól mutatja a szerző nagyfokú jártasságát a témában, és visszaigazolja a külföldi tanulmányutak hasznosságát.

Ennél is jelentősebb a „*Nagyváros rendőrsége*” című tanulmánya³⁴, mely szintén a Rendőr című szaklap hasábjain jelent meg. A terjedelmes cikk fontosabb megállapításai az alábbiakban foglalhatók össze:

- Két város rendőrségének nemzetközi összehasonlítását mindig a szervezetrendszer felmérésével kell kezdeni.
- Célszerűségi és gazdaságossági szempontok előtérbe helyezése hatással lehet a rendőri szervezetrendszerre, ezt mindenképpen figyelembe kell venni.
- A rendőri szervezetrendszer kialakítása attól is függ, hogy milyen a lakosság foglalkoztatási összetétele (ipari munkásság vagy agrárium dominál).
- Rendőri szempontból külön kezelendő a nagyváros, mint a civilizáció bölcsője. Az itt lévő társadalmi rend és az intenzívebb bűnözés

³² Belügyi Közlöny. 1929. február 24. 200. o.

³³ Dorning Henrik. Rendőr. 1929. 3. o.

³⁴ Rendőr. 1929. március 30. 2. o.

speciális szervezési szempontokat igényel. Hazánkban e kritériumok csak Budapesten érvényesülnek.

- A jogalkotó tartózkodjon a szervezetrendszer részletszabályainak a megalkotásától, azt bízza a gyakorlati munkában dolgozókra.
- Budapesten a kerületek között sokszor nincsenek természetes határok, ezért a kerületi kapitányságok nem kezelhetők teljesen különválasztva, ahogy a rendőri munka sem lehet mindenhol teljesen önálló és az együttműködést nélkülöző.
- A szerző által tanulmányozott külföldi modellek ugyanezeket a szervezési elveket érvényesítik.

Az írás a mai napig érvényes megállapításokat tartalmaz, a Budapesti Rendőr-főkapitányság szervezete még manapság is magán viseli Dorning Henrik elméleti munkásságának a lenyomatát.

1931-ben Dorning Henriket újabb komoly nemzetközi megtiszteltetés érte, amikor a római nemzetközi rendőrkongresszuson a magyar rendőrséget képviselte. A kongresszus résztvevői ugyanis megválasztották a Nemzetközi Bűnügyrendészeti Bizottság alelnökévé. Ezt a tisztséget egyébként három éven keresztül, 1934-ig töltötte be.

Dorning Henrik szakmai elismertségére jellemző, hogy tervezett nyugállományba vonulása és utódlása kapcsán újsághír is megjelenik 1933 őszén.³⁵ Az írásban egy közelgő átszervezés lehetőségeit találgatja az újságíró, majd a személyi kérdések kapcsán bocsátkozik jövődölésekbe. Dorning méltatása ebben a cikkben sem maradhat el, ami egy rendőri pálya közelgő vége esetében mindenképp megsüvegelendő. Az 1934-es nyugdíjba vonulásakor a felolvasott napi parancsban a budapesti vezetés búcsúzott tőle meleg szavakkal és méltatással.³⁶ A napi parancsot aznap valamennyi rendőri szervnél kihirdették, felolvasták. A napi sajtó sem feledkezett el a jeles napról. A Pesti Napló 1934. június 29-én életútinterjút jelentetett meg a „*budapesti gyilkosok, sikkasztók, betörők, tolvajok és rablók legfőbb*

³⁵ Pesti Napló. 1933. szeptember 26. 7. o.

³⁶ Budapesti Hírlap. 1934. június 29. 9. o

üldözőjeként” aposztrofált főrendőrrel. Az írás áttekinti a karrier jelentős állomásait, és kitér a nemzetközi együttműködésben elért eredményekre is. A cikk végén az alábbi személyes visszatekintő vallomás olvasható: „*Furcsa kikerülni az élet rendes kerékvágásából. Furcsa egy olyan embernek, aki, mint én, bent éltem az élet mindennapi lüktetésében. Akinek a szobájában állandóan szóltak a telefonok, állandó volt az izgalom. Hiányozni fog a gyors ütem, hiányozni fog, hogy az ember nem kommandíroz, mint a hajóskapitány a hajón. Furcsa lesz, nagyon furcsa... Azért könnyebb így nyáron megválni a harminchét éves munkától, mert július elsején én mindig szabadságra mentem. Ez most átmenet lesz... Aztán az is furcsa, hogy nem fogok egyenruhát viselni... Az egyenruha helyett egy botra támaszkodva sétálok majd Csömörön...*”³⁷ Ma már tudjuk, ezután még negyedszázadnyi tudományos eredményekben gazdag nyugdíjas időszak következett Dorning Henrik életében.

Nyugdíjas évek (1934–1960)

A nagy tudással és tapasztalattal bíró rendőrtudós a nyugdíjas éveiben sem szakadt el teljesen a rendőrségtől. Részt vett többek között az 1934-es bécsi, majd az 1936-os belgrádi nemzetközi rendőrtanácskozáson.

1940-ben a rendőrség kerek évfordulós mérföldkőhöz érkezett – ekkor éppen 1880-tól számították a magyar rendőrség megalakulását. Dorning Henriket nyugállományú rendőrként felkérték a 60 éves rendőrségi jubileumi kötet egyik szerzőjének. A felkérés szerint a rendőrség nemzetközi kapcsolatairól szóló fejezet rész kidolgozása lett a feladata, melynek nagy örömmel tett eleget. A több évtized alatt a nemzetközi kapcsolatok terén szerzett tapasztalataiból levont konklúziókat a következőkben összegezte:

„Minden ország rendőrségére nézve fontos a nemzetközi kapcsolat. Itt vannak azok a gyökerek, melyekhez közös szálak futnak mindenfelől és ez tette szükségessé és lehetővé a nemzetközi kapcsolatok kiépítési alapjának a szükségességét. A rendőrség mindenütt a közrendet védi, a személy és a

³⁷ Pesti Napló. 1934. június 29. 12. o.

*vagyon biztonságot oltalmazza. Bár az egyes államok különféleképpen szervezik meg a rendőrségüket, még ebben a szervezetben is sok a hasonlóság, a feladatok egy része pedig azonos. A sűrű nemzetközi érintkezés lehetetlenné teszi, hogy az államok rendőri intézkedései csak a saját területükre tekintsenek. Gyakoriak az áthatások, a technika modern világában a büntetések szágulda utaznak és válnak a legrövidebb időn belül nemzetközivé. Sokszor az egyik távoli országban tervezik meg azt a lopást, csalást, vagy még súlyosabb bűncselekményt, amit a másikban azután elkövetnek, de a zsákmányt már egy harmadik országba viszik, hogy végül is a tettesek és a részek még másfelé, egy negyedik, ötödik országba szökjenek. Ezért igyekszik a modern rendőrség különösen a bűnügyi rendőrség más államok rendőrségeivel lehetőleg közvetlen kapcsolatokat teremteni és együttes erőfeszítéssel megakadályozni a nemzetközi bűnözés terjedését és üldözni a szökevényeket.”*³⁸ A fenti idézetben megfogalmazott gondolatok tulajdonképpen a globalizáció kihívásainak jelenségeit vetítették előre, ezáltal Dorning Henrik nemcsak úttörő szerepet játszott a rendőrség nemzetközi kapcsolatainak kiépítésében, hanem teoretikus gondolatokat is jó előre megfogalmazott.

Dorning Henrik nyugdíjas éveinek hétköznapijairól, családi életéről nem állnak pontos információk rendelkezésre. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében (a mai Pest vármegye területén), Csömörön kertes házában visszavonultan élt ebben az időszakban. A településen viszont még 1935-ben feljegyezték róla, hogy Csömör legfőbb adófizetői táborához tartozott. A II. világháborút követően ideiglenesen a nyugdíját is megvonták, mivel a Horthy-rendszer rendőrségének felsővezetői közé tartozott. Végül 1959 nyarán járt utoljára hivatalos minőségben a Madártani Intézetben. Ekkor már sajnos igen rossz egészségi állapotban volt a 79 éves tudós, majd az ősz folyamán egészségi és szellemi állapota gyorsan tovább romlott. 1960. február 16-án csömöri házában hunyt el 8 nap híján 80 éves korában. Sírja a csömöri köztemetőben található, ahol feleségével közösen nyugszik.

³⁸ Nyigri Imre: A 60 éves magyar rendőrség 1881–1941. Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat, Budapest. 1942.

Dorning Henrik kitüntetései

- 1916. Ferenc József rend lovagkeresztje
- 1918. II. osztályú polgári hadi érdemkereszt (az I. világháború alatt tanúsított szolgálat elismeréséül)
- 1929. II. osztályú Magyar Érdemkereszt (az Állami rendőrség 10 éves évfordulója alkalmából)
- 1932. Finn Fehér Rózsa rend középkereszt
- 1934. Kormányzói elismerés (nyugállományba helyezés alkalmából)

A természettudósi életmű

Dorning Henriket zoológiai vonalon eleinte a lepkék érdekelték, de csakhamar a madarakra tért rá. 1900-ban kezdett természettudományi cikkeket írogatni a Zoológiai Lapokban, s a folyóiratnak egy ideig segédszerkesztője is volt. Cikkei eleinte álnév alatt jelentek meg: Zoopliilos vagy Ornithophilos aláírással. Első szakdolgozatát 1908-ban írta az Aquilában. Megjelent közleményeinek száma 239, ebből 189 madártani tárgyú. Különösen a sarlósfecske terjeszkedésének kérdése és a madarak urbanizációja érdekelte. Budapest madárvilágáról, annak változásairól több ízben írt kisebb tanulmányokat. Budapest madárvilágáról szóló munkáját megírta magyar és német nyelven is. Még a mai napig nagy elismertségnek örvendő Hermann Ottó életében csatlakozott a Madártani Intézet megfigyelő gárdájához. Érdemes munkásságáért 1920-ban a Madártani Intézet „*rendes megfigyelői*” oklevelét kapta meg.

A rendőri és természettudósi attitűdje egyaránt megmutatkozik a Budapesti Hírlapban 1926 tavaszán írott cikkében, mely „A természet emlékeinek védelme” címet viseli³⁹. Az írásban Dorning Henrik azt sérelmezi, hogy a főváros utcáin és parkjaiban túlságosan megmetszik, visszavágják a fákat, sokat indokolatlanul ki is vágna. Az énekesmadaraknak így nem

³⁹ A természet emlékeinek védelme. Budapesti Hírlap. 1926. május 13. 3. o.

jut megfelelő élőhely, ami ornitológusként különösen zavarja őt. Külön megemlíti a Kerepesi temetőben történő parcellázást, mely következtében jelentős mennyiségű madártani élőhely semmisült meg. Sürgeti az ornitológusok bevonását és a természetvédelmi szemlélet erősítését. Az írás végén nemzeti parkok létesítését javasolja, és külön szót emel a ráró (kercensólyom) madarak halvédelmi célú irtása ellen is.

1928-ban „levelező” és 1946-ban „rendkívüli” tagsági oklevelet is elnyert a Madártani Intézetben.

1930-ban a Magyar Ornitológusok Szövetsége dísztagjává választotta, és Hermann Ottó Éremmel tüntette ki.

A rendőrszakma és a rendészettudomány iránti érdeklődés és elkötelezettség mellett nyugdíjazását követően élete végéig továbbra is folytatta madártani kutatásait. Mint korábban említettem, tudományos tevékenysége a madarak világáról írt nagyszámú publikációjában is tetten érhető. Ezeket többnyire saját megfigyelései inspirálták. Egy külföldi utazása során például 1936 májusában Belgrádban járt, ahol számos kacagógerlét látott, sőt leírása alapján a következőket tapasztalta: *„Egy pár állandóan a szállodám ablaka előtt tartózkodott s a hím a háztetőn, vagy egy antenna rúdján üldögélve hallatta a szólását, amely az én fülemnek így hangzott: „Kuú, kú, kú vagy kuú, kú.” Szomorú, mély hang, az „r” betű vibrálása teljesen hiányzik belőle. Kacagáshoz hasonló toldalékot nem hallottam, de lehet, hogy mint halkabb, magasabb hangadás, csak elkerülte a figyelmemet.”*⁴⁰

A rendőrtudós és ornitológus a nyugdíjas éveit a Pest megyében található Csömör községben töltötte, ahol folyamatosan járta a települést és annak tágabb környezetét. Természettudományi megfigyelései újabb és újabb szakmai cikkek megírására inspirálták. Az ilyen szakmai séták alkalmával sikerült megfigyelnie a „kerti sármányt”, amellyel kivívta ornitológus társai szakmai elismerését.

Azt a körülményt, hogy az ornitológia nemcsak nyugdíjas éveiben volt számára fontos, igazolja Budapest madárvilágáról írt korábbi – még rendőri időszakában megjelent – cikke is. Ebben többek között a sarlósfecskéről is

⁴⁰ Dorning Henrik: Néhány adat a balkáni kacagó gerléről. Aquila. 1938. 244. o.

írt, melynek feltalálási idejének 1931-et adta meg, azaz három évvel nyugdíjazása előtt figyelte meg. Egy sarlósfecske megtelepedéséről a következőket írta: „Az óbudai kiscelli kastélyon, ahol először 1931-ben vettem őket észre, 1935-ben nem költöztek. Ebben az évben május első felében igen hideg időjárás uralkodott. Talán ez az oka, hogy a fészkelés elmaradt. Julius 22-én a Fery Oszkár-utcában járván, a sarokháznak azon a tűzfalán, amely a Kléh István-utca felé néz, s amelynek nyílásaiban a sarlósfecskék fészkelni szoktak, az egyik ilyen lyuk alatt egy kifejelettnak látszó sarlósfecske hulláját láttam lógni. Úgy tetszik, a lábával beleakadt valami fészkeanyagba, nem tudott szabadulni s így pusztult el.”⁴¹ A csömör környéki madártani megfigyeléseinek volt még egy kedvenc madara, a búbos banka. A madár jellemzőinek részletes leírása és annak publikálása tovább gazdagította a madártani tudományt.

A II. világháború után 1949-ben a Természettudományi Társaság dísztagjai sorába emelte. 1938–1945 között az intézőbizottság tagja volt, több előadást is tartott, és igen gyakran hozzászólt a vitákhoz. A budapesti zoológus kongresszuson is tevékeny részt vett.

Már a szocializmus idején, 1954-ben jelent meg nyomtatott formában „A fenyőszajkó Magyarországon 1947–1951 közt” című írása magyar és német nyelven. A rövid műben az állat jellemzőinek leírásán túl az öt éven át tartó személyes megfigyelésének tapasztalatait tárja az olvasók elé a nyugdíjas ornitológus a tőle megszokott nagyfokú alaposággal.

Élete alkonyán fiatalos lelkesedéssel vette át a Magyar Madártani Nomenclatura Bizottság előadói tisztét, és fáradhatatlan szorgalommal rendszerezte a nemzetközi nomenclatura-szabályzat bonyolult rendszerét és a vonatkozó szakirodalmat. Ellenőrző munkáját a rendkívüli precizitás jellemezte ebben az időszakban is.

Halálakor Dorning Henrikben a magyar zoológia egy tárgyilagos bírálót, egy nagyszorgalmú, pontos és mindig segítőkész, melegszívű tagját veszítette el.⁴²

⁴¹ Dorning Henrik: Néhány adat Budapest madárvilágához. Aquila. 1938. 247. o.

⁴² Állattani közlemények. 1961. április. 7. o.

A rendőrtudós életművének összegzése

Dorning Henrik életútját végig követve megállapítható, hogy jogi, rendőrszakmai felkészültségét és idegennyelvtudását jól kamatoztatta a magyar királyi államrendőrségnél az államosítás folyamatában. A francia, német, osztrák rendőrségről 1916-ban írt könyve (amely akkor Magyarországon a második magyar nyelvű szakirodalom volt ugyanebben a témakörben) a rendészettudomány művelői számára ma is forrásként szolgál. Sajnálatos tény, hogy az elmúlt évtizedekben nem születtek ilyen összehasonlító munkák, pedig a külföldi gyakorlat tanulmányozása, a jó példák átvétele mindenkor képes előre vinni a rendészeti rendszerek hatékonyságát. Ilyen komoly külföldi tapasztalatokkal rendelkező rendőrtudós nagyon kevés van a mai napig, pedig manapság a nyelvtudás is elterjedtebb, és az utazás is lényegesen egyszerűbb – nem beszélve az internet adta lehetőségekről. Dorning Henrik, aki a magyar rendőrség nemzetközi kapcsolatainak kialakításában meghatározó rendőri vezető volt az 1920-ban létrejött centrális állami rendőrségben, jól látta, hogy a nemzetközi rendőri, bűnügyi együttműködésben mindig meghatározók az államok kétoldalú rendészeti kapcsolatai. Magyarországnak a két világháború közötti időszakában három országgal – Finnországgal, Lengyelországgal és Németországgal – alakult ki mintaszerű együttműködése. Mindhárom állam esetén a történelmi barátság és a geopolitikai környezet meghatározónak bizonyult a jó rendészeti együttműködés megvalósításában.⁴³

További fontos tény, hogy Dorning Henrik a rendőrség tiszti és altiszti képzésének beindításakor elévülhetetlen érdemeket szerzett. Személyesen is kiemelt figyelmet fordított a szaktanfolyamok beindítására, levezenylésére. Amikor ideje engedte, az évnyitó és évzáró rendezvényeken, vizsgá-

⁴³ Sallai János – Borszéki Judit: A nemzetközi rendőri együttműködés kezdetei. Belügyi Szemle 2022. 983. o.

kon személyesen is részt vett. A gyakorlatban is jól használható szakirodalom, tananyag összeállításában és biztosításában személyesen is példát mutatott.

Rendészettudományi szempontból kiemelendő, hogy Dörning Henrik a korszak többi rendészeti szakemberéhez hasonlóan azt az álláspontot képviselte, hogy minden igazgatási ágának megvan a maga külön rendszere. Véleménye szerint a rendőrség számára a karhatalmi funkció csak a végső eszköz (ultima ratio) lehet. A rendfenntartásról a következő elvet vallotta: *„veletek és általatok, ha tetszik, nélkületek, sőt ellenetek, ha kell”*. Szerinte a jó rendőrnek olyannak kell lennie, mint az irgalmas nővérnek: sima modorúnak és udvariasnak. A rendőrségre is érvényes a hatékonyság igénye, azaz minél kisebb erőfeszítéssel minél jobb eredményt elérni, nem öncélúan, hanem magasabb rendű cél eszközeként. A rendőrség legnagyobb ereje szervezetének egysége. Dörning Henrik a rendőrség számára biztosított diszkrecionális jogkört helyesnek tartotta, de ugyanakkor nagy kihívásnak is, mert helyes érvényesítéséhez a rendőrnek helyesen kell felmérnie cselekvése jövőbeli hatását.

Külön figyelemreméltó a rendőrségi és jogi szaklapokban, szakfolyóiratokban lefolytatott tudományos igényességű viták sora. Ma is tanulhatunk ezekből az írásokból szakmai igényességet és alázatot és nem utolsósorban a rendészettudomány iránti elkötelezettséget.

Dörning Henrik pályatársainak elismerését jól mutatja, hogy már az 1942-ben kiadott „A 60 éves magyar rendőrség” c. kötetben⁴⁴ a szerzők *„tudós rendőrtisztviselőnek”* nevezték az akkor 62 esztendősen rendőrtudóst. Az a nem mellékes körülmény pedig szinte egyedülálló a magyar és külföldi rendészettudomány történetében, hogy egy ilyen kiváló rendészettudós, gyakorló rendőri vezető az aktív pálya lezárását követően a nyugdíjas éveiben egy teljesen eltérő tudományterületen is teljes értékűt alkosson.

⁴⁴ Nyigri Imre: A 60 éves magyar rendőrség 1881–1941. Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat, Budapest. 1942.

Öveges Kristóf: Dr. Dorning Henrik (1880-1960) rendőrtudós és zoológus élete és munkássága

Külön kiemelendő a publikációk nagy száma és azok magas szakmai színvonala. Egyedülálló nemzetközi tapasztalatok, széles körű jogszabályismeret és a rendőri szervezet iránti feltétlen elkötelezettség – ez lehetne Dorning Henrik pályafutásának ars poeticája.

A rendészettudomány mai művelői elé fontos például állítható a rendőrtudós páratlan munkássága.

Felhasznált irodalom

- A természet emlékeinek védelme. 1926. május 13. Budapesti Hírlap, 3.
- Christián László (2022): Komplementer rendészet. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó
- Dorning Henrik (1938): Néhány adat a balkáni kacagó gerléről. Aquila, 244.
- Dorning Henrik (1914): A székesfővárosi magy. kir. államrendőrség ismertetése kapcsolatban a rendőri jog és eljárás hazai és külföldi fejlődésének rövid összehasonlításával. Budapest: Pallas Kiadó
- Dorning Henrik (1914): A székesfővárosi m. kir. rendőrség ismertetése. Budapest: Pallas Rt. Kiadó
- Dorning Henrik (1922): A székesfővárosi magy. kir. államrendőrség ismertetése kapcsolatban a rendőri jog és eljárás hazai és külföldi fejlődésének rövid összehasonlításával.
- Dorning Henrik (1926. június 26.): A rend, 1.
- Dorning Henrik (1926): Die Staatspolizei Ungarn (Hungarian State Police). Budapest: Pester Lloyd Kiadó
- Dorning Henrik (1928. április 28.): Kérdés a jogsegélynyújtás kérdéséhez. Rendőr, 6.
- Dorning Henrik (1928. január 21.): Az angolok és a rendőrség nemzetközi érintkezése. Rendőr, 1.
- Dorning Henrik (1929): Rendőr, 3.
- Dorning Henrik (1934. május 15.): A magyar daktiloszkópia ősapja. Magyar Detektív, 5-7.
- Dorning Henrik (1937. április): „Hetes”, a század kutyája. A természet, 94.

Dorning Henrik (1938): Néhány adat Budapest madárvilágához. Aquila, 247.

Gábor Béla – Dorning Henrik (1916): A nyomozás segédeszközei I-II. Budapest: Pátria Kiadó

Jogtudományi Közlöny. 1916. május 28. Szemle. Jogtudományi Közlöny, 199.

Kinevezés a rendőrségen. 1913. január 25. Budapesti Hírlap, 12.

Laky Imre (1921): Szervezési és egyéb szabályzatok. Budapest: Pátria Rt.

Mátyás Szabolcs (2025): Magyar kriminalisták arcképcsarnoka I. Budapest: Rejtjel Könyviadó Kft.

Nyigri Imre (1942): A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941. Budapest: Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat

Pesti Napló (1934. június 29.): Dorning Henrik, a nyugalomba vonuló főkapitányhelyettes beszél 37 év munkájáról. Pesti Napló, 12.

Rendőrképesítő vizsga Győrött. 1927. szeptember 3. Rendőr, 13.

Sallai János (2017): Dorning Henrik rendőrségi szakíró, a rendőrség országos szaktanulmányi felügyelője. In Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére = Liber amicorum in honorem Friderici Janza septuagenarii. Budapest: Dialóg Campus Kiadó, 483.

Sallai János (2020): A municipális rendőrségtől a centralizált, állami rendőrségig. Rendőrségi Tanulmányok, 2020. III. szám, 9.

Sallai János (2021): A magyar rendészettudomány etablációja és akkreditációja. Budapest: MRTT

Sallai János (2025): A magyar rendészet története 2.0. Budapest: MRTT

Sallai János – Borszéki Judit (2022): A nemzetközi rendőri együttműködés kezdetei. Belügyi Szemle, 983.

1901. július 6. Belügyi Közlöny, 185.

1902. március 9. Belügyi Közlöny, 98.

1907. március 31. Belügyi Közlöny, 110.

1909. június 27. Belügyi Közlöny, 31.

1913. február 2. Belügyi Közlöny, 31.

1922. október 8. Belügyi Közlöny, 2115.

1928. november 11. Belügyi Közlöny, 934.

1929. február 24. Belügyi Közlöny, 200.

Öveges Kristóf: Dr. Dorning Henrik (1880-1960) rendőrtudós és zoológus élete és munkássága

1929. március 30. Rendőr, 2.

1933. szeptember 26. Pesti Napló, 7.

1934. június 29. Budapesti Hírlap, 9.

1934. június 29. Pesti Napló, 12.

1961. április. Állattani közlemények, 7.